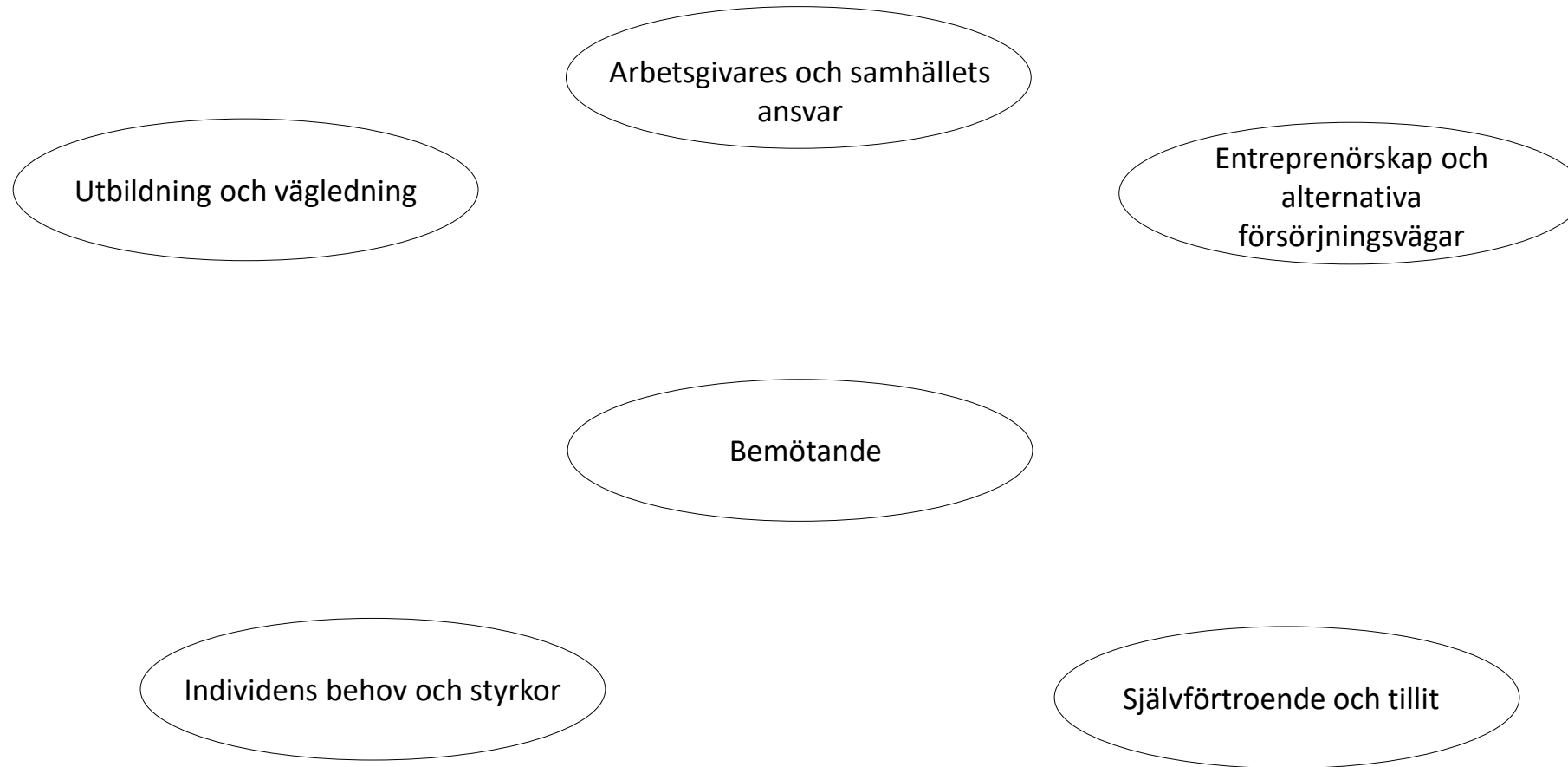

Hur kan vi hjälpa personer med autism till arbete och egen försörjning - med bibehållen tillit till sig själv och omvärlden

BIRGIT FINSKAS OCH BIRGITTA WESSLUND, VUXENHABILITERINGEN

250312

<https://www.regionjh.se/vuxenhab>

Hälsa, Utveckling & Livskvalitet
Välkommen till Vuxenhabiliteringen

På Vuxenhabiliteringen arbetar vi med *habilitering på specialistnivå* för vuxna (18 år och uppåt) med medfödda eller tidigt förvärvade funktionsnedsättningar. Målet är att bidra till utveckling av bästa möjliga funktionsförmåga, aktivitet och delaktighet, samt psykiskt, fysiskt och socialt välbefinnande.

Habiliteringsinsatser kan ges genom individuella kontakter, i grupp, genom utbildningar och konsultationer. Här kan du läsa mer om oss, vår verksamhet och ta del av tips och råd.

Vuxenhabiliteringen
Köpmangatan 24

Insatserna inom den finansiella samordningen skall avse individer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser och skall syfta till att dessa uppnår eller förbättrar sin förmåga att utföra förvärvsarbete.
(2 § Lag (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser)

Individnytta

- Ökade förutsättningar för individen att forma sitt eget liv och vara delaktig i samhället.
- Större möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden och få en långsiktig egen försörjning.
- Stärkt hälsa, ökad framtidstro, kompetens och arbetsförmåga
- Större tillgång till samordnade och parallella rehabiliterande insatser

■ Habilitering

Insatser som ska bidra till att en person med medfödd eller tidigt förvärvad funktionsnedsättning, utifrån dennes behov och förutsättningar, utvecklar och bibehåller bästa möjliga funktionsförmåga samt skapar goda villkor för ett självständigt liv och ett aktivt deltagande i samhällslivet.

”hemmasittare”

nya i arbetslivet

utmattade

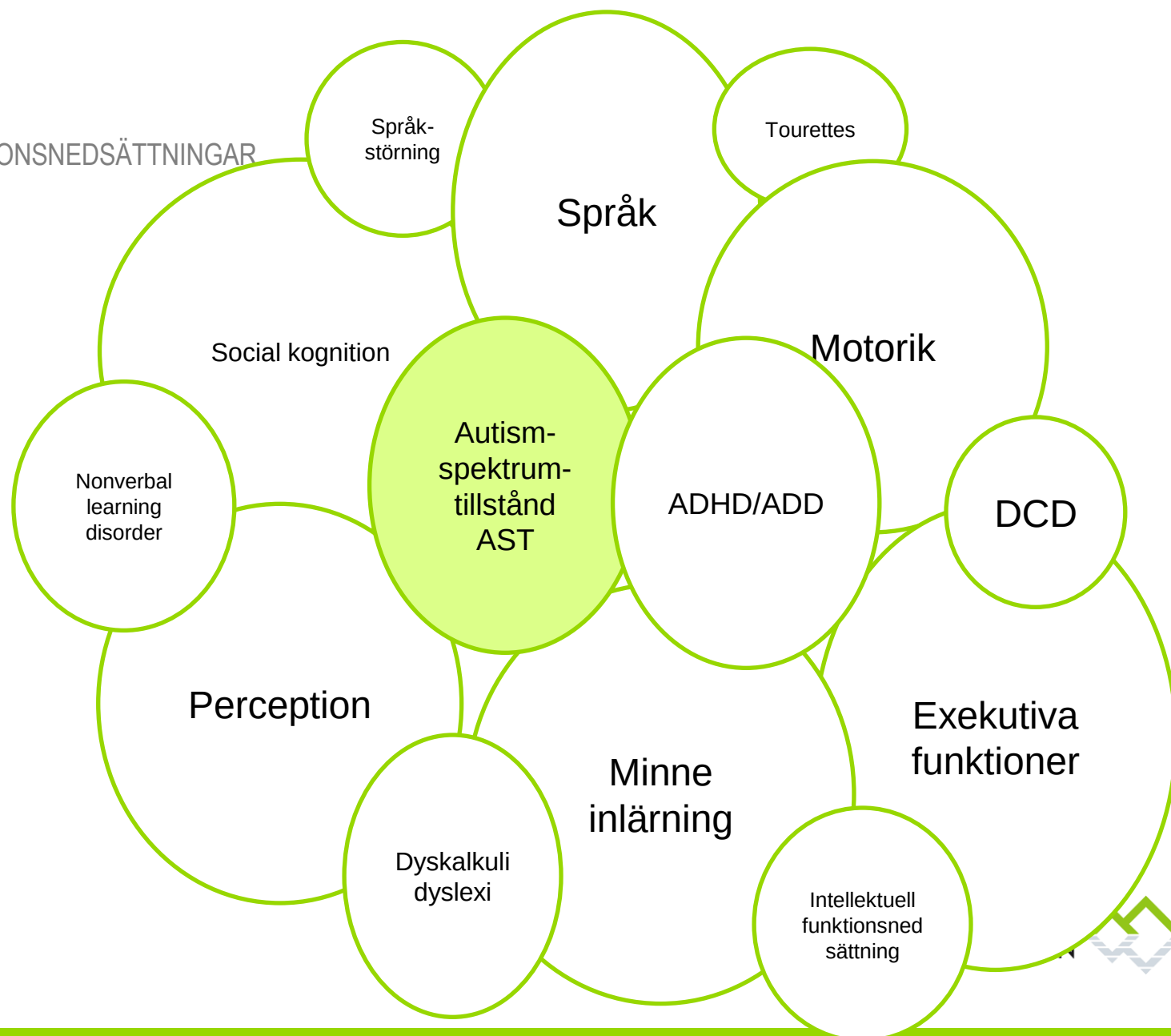
Neuropsykiatri

AUTISM BLAND ANDRA NEUROPSYKIATRISKA FUNKTIONSNEDSÄTTNINGAR

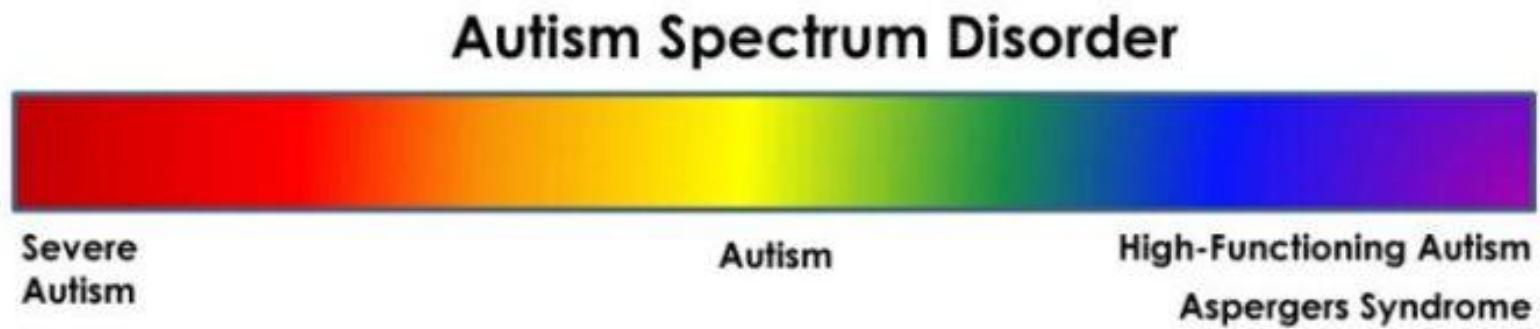
- ADHD
- ADD
- Autismspektrumtillstånd (AST)
- Intellectuell funktionsnedsättning
- DCD (Developmental coordination disorder)
- Tics/Tourettes syndrom
- NLD (Nonverbal learning disorder)

....ofta

- Dyslexi/dyskalkuli
- Problembeteenden
- Sämre självbild, lägre självförtroende
- Tvång/OCD (Obsessive Compulsive Disorder)
- Språkstörning
- Epilepsi
- Ångest
- Depression

Tidigare sätt att se på autism

Nyare sätt att se på autism

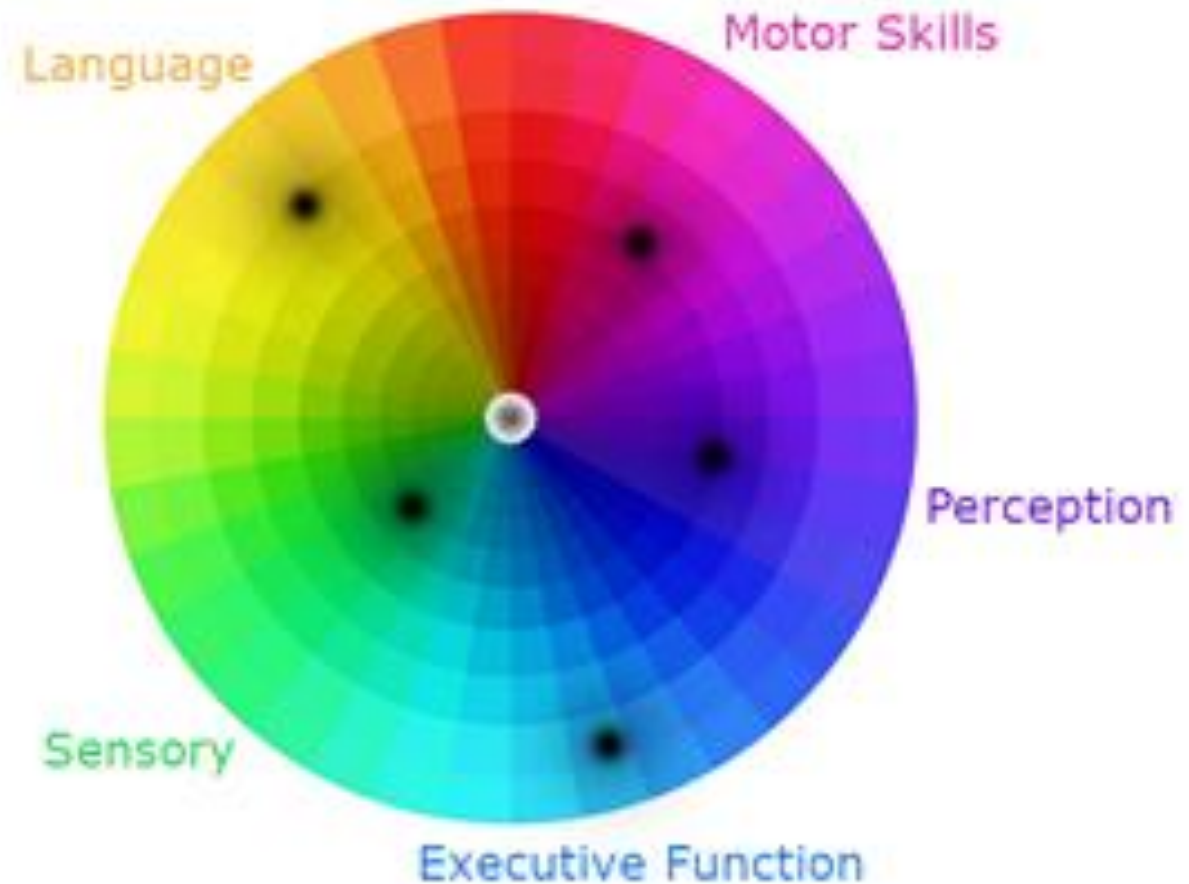

Bild från <https://www.bva.co.uk/news-and-blog/blog-article/autism-in-a-neurotypical-world/>

- Comic strip 2016 av Rebecca Burgess från Storbritannien.
- <https://youtu.be/fBOOYhkymHQ> 4:31 min

Tecken hos en person...

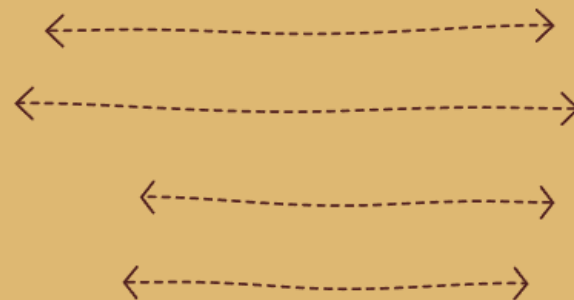

Tar inte initiativ till kontakt

Undviker ögonkontakt

Känslig för dofter, kan reagera starkt på lukt

Uppfattar inte kroppsspråk och gester

...ser olika ut hos en annan

Tar distanslös kontakt med okända

Har för ihärdig ögonkontakt

Reagerar på höga och plötsliga ljud

Uppfattar inte kroppsspråk och gester

- *Central Coherens
- *Mentalisering
- *Exekutiva funktioner
- *Generalisering
- *Automatisering

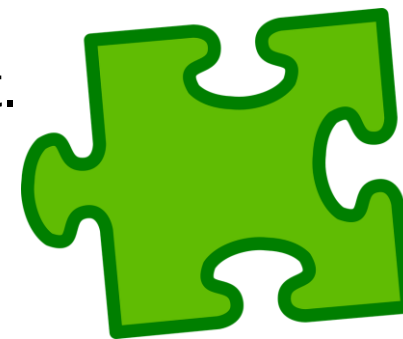
Individuellt kopplat nervsystem - Olika, inte onormal Omgivningens ansvar förstå konsekvenserna

Unlocking Childhood Memories: The Role of Autism Brain States

Central koherens, sammanhang och detaljer

- Svag central koherens - svårt att sammanföra detaljer till en helhet. Verkligheten blir lätt svårbegriplig, fragmentarisk och oförutsägbar. Man fastnar på detaljer.
- Många personer med AST tycker att det är väldigt jobbigt med förändringar och kan behöva förberedas noga på allt nytt. En liten förändring kan förstöra helheten, som man efter mycket ansträngning äntligen har fått ihop till ett sammanhang. Det är energikrävande och ibland mycket ångestfyllt att försöka få alla "pusselbitar" att passa ihop igen.

Tänka snabbt och långsamt

Mentalisering

- Mentalisering handlar om att nyfiket kunna rikta blicken mot sig själv och samtidigt vara uppmärksam på hur vi påverkar och påverkas av andra. Att förstå vad som rör sig i vårt egna huvud och på vad som kan tänkas pågå i någon annans inre.
- Lätt missförstånd vid bristande förmåga till mentalisering, svårt förstå andra människors reaktioner och kroppsspråk, svårt tolka samspel. Impulser kan ta över, relationer utmanande.

Exekutiva funktioner

- **Planering:** svårigheter att planera, organisera och komma igång med aktiviteter
- **Impulskontroll:** svårt att hejda oönskade handlingar och tankar.
- **Flexibilitet/mentalt skifte:** man kan kör fast i olika lösningar och behöver hjälp av andra för att "tänka om", svårt att släppa sådant som inte är relevant och svårt med övergångar mellan olika aktiviteter/att anpassa sig till förändringar.
- **Reglera känslor:** känslor kan snabbt bli väldigt intensiva. Detta kan även handla om positiva känslor som glädje och upprymdhet.
- **Reglera motivation:** svårt att upprätthålla energi över tid eller att göra tråkiga saker.
- **Arbetsminne:** svårt att hålla fokus, missar instruktioner. Svårt att komma ihåg, även om man haft fokus. Man hinner inte göra en "mental notering" innan man glömmer.
- **Ordning:** svårt att hålla ordning på saker.

Generalisering och automatisering

- Generalisering - att överföra kunskaper och inlärd beteenden från en situation till en annan.
- Automatisering - att ett inlärt beteende sker automatiskt, det vill säga utan att vi aktivt måste tänka efter.
- Bristande förmåga till generalisering och automatisering innebär att många aktiviteter tar mycket mer energi och kräver ett medvetet tankearbete.

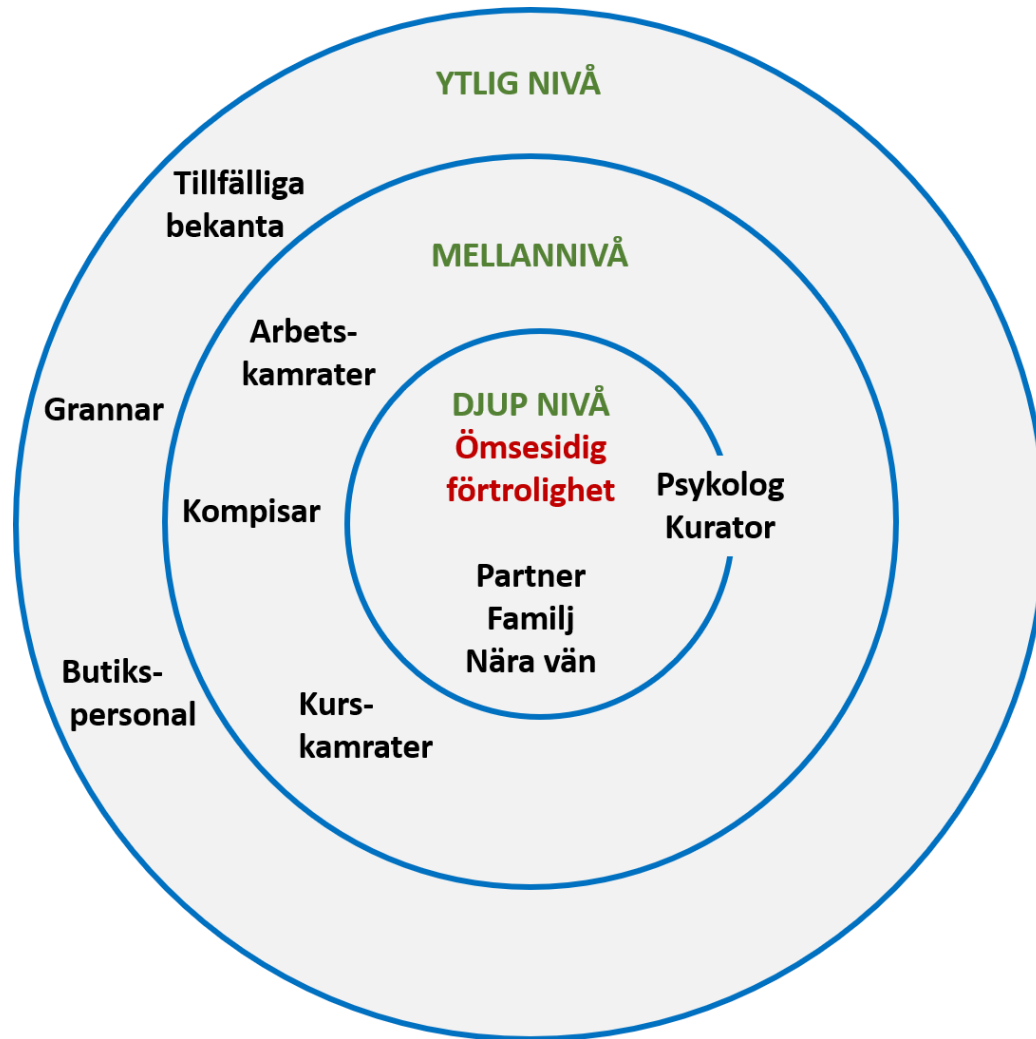
Autistisk kommunikation OTVETYDIGT

SVÅRT FÖRSTÅ DIFFUSA BESKRIVNINGAR, OPRECISA ALTERNATIV

- Direkt, konkret, inga omskrivningar,
- Mindre behov av att prata när man gör något tillsammans, mindre behov av kallprat
- Tar längre samtalsturer
"infodumping" ("begränsa mig!")
- Ingen social hierarki
- Ingen skillnad i fysisk distans
- Processar språk annorlunda
- Annorlunda mimik och gester
- Uttrycker empati annorlunda
- "Bokstavlig"
- Lägre nivå av ögonkontakt,
alt. intensiv ögonkontakt

Svenska (idiom) förvirrar ytterligare, ex.

- Visa framfötterna
- Kasta ett öga på
- Lägg näsan i blöt
- Har häcken full
- Ta dörren med dig då du går
- Gråta över spilld mjölk
- Ha många bollar i luften
- Hen har inte alla hästar hemma

SOCIAL KOGNITION

- Vilken nivå?
- Vad förväntas?
- Tar mycket energi att hela tiden gissa!

Det här med "nej". (ur inlägg från person med AST i fb-grupp)

Jag tror jag skrivit om det förut. Det där att det så snabbt kommer ett "nej" ur min mun. Som häromdagen.

"Ska vi träffas på stan nästa gång?"

"Nej" säger jag direkt. Fast jag så gärna skulle vilja träffas - och gärna i stan eftersom jag ju är där ett par gånger i veckan och personen jag ska träffa också är där rätt ofta.

Mitt nej betyder alltså inte nej.... eller?

Jo det gör det. Naturligtvis måste också mina nej respekteras. Det är bara det att mina nej ofta handlar om något helt annat än vad det verkar vara.

Just den här gången säger jag nej till det kaos som uppstår i mitt huvud inför att förstå hur det ska gå till.

Hur skulle vi kunna träffas? Någonstans jag inte kan föreställa mig går det ju inte att träffas? Eller? Och hur ska jag ta mig dig? Alla vägar som snurrar i mitt huvud och inte sitter ihop.... det går inte att bestämma något någonstans dit jag inte hittar såklart. Och förresten, det där att bestämma när. Det går ju inte. För att det inte går att tänka ut om tiden ligger ett par kilometer bort eller kanske två liter?

Så.... nej. Det går ju inte.

Om min vän då tror på mitt nej utifrån "ska vi träffas på stan" (eller till och med tror att det handlar om att träffas över huvud taget) så blir det ju aldrig någonsin så att jag kan göra något som är utanför det jag har precis framför näsan.

Och det är ju fruktansvärt trist i längden. Isoleringen blir så lätt total när folk till slut bara hör att jag säger nej. Ändå säger jag nej. Trots att jag vet allt det här. För att hjärnan är en blixtnabb kobra som hugger direkt.

Som tur är har jag boendestödare som börjar lära sig hur det är. Och som mer och mer slutar vara hövliga nog att ta mitt nej för ett enkelt nej. Som fattar att för mig handlar integritet inte om att stanna vid mitt nej. Det handlar om något helt annat. Vaddå då? Ja.. **det handlar om presentationen**. Tänk om min vän skulle ha sagt "Jag vill träffa dig på tisdag då jag är i stan. Och jag tänkte att vi kunde gå till stranden, du vet där vi var i somras. Det går att parkera under bron, jag kommer dit och möter dig vid tre. Och så går vi ner och tittar på de där vackra snöskulpturerna de byggt. Vad säger du om det?" Då vet jag ju. Och hela jag ler med hela mig och säger "ja det gör vi" och så blir det så. Eller också säger jag till exempel "oj, jag är inte klar förrän halv fyra. Kan du då?" För jodå, schemat kan jag. Det finns ju nedskrivet och infotograferat i mitt huvud.

Att mina vänner och bostödare och familjemedlemmar presenterar saker och ting som om jag är oförmögen att själv vilja något är precis det jag behöver. För jag är inte oförmögen att vilja något själv. **Om jag vet vad det är ja ska vilja - och om jag ser att det är genomförbart. För då är det ju lätt att välja att vilja!**

Sånt kallar jag effektiv lågaffektivitet i praktiken.

Ja! kan också bli fel

- Ex Ja, för att slippa ur situationen och det man inte förstår. Ex fr Östersund
-
- Möts av för höga krav/förväntningar på att alla ska kunna beskriva hur man känner (undvik öppna frågor)
 - Andra förstår inte hur utmattade autister kan bli av intryck
 - Vissa professioner tror inte att patienten har autism (Långa utbildningar men...)
 - Farligt och feltolka allt som autism (särskilt missförstånd i vården, väntar länge)
 - Upplever autisten som arg – fast hen bara är orolig.

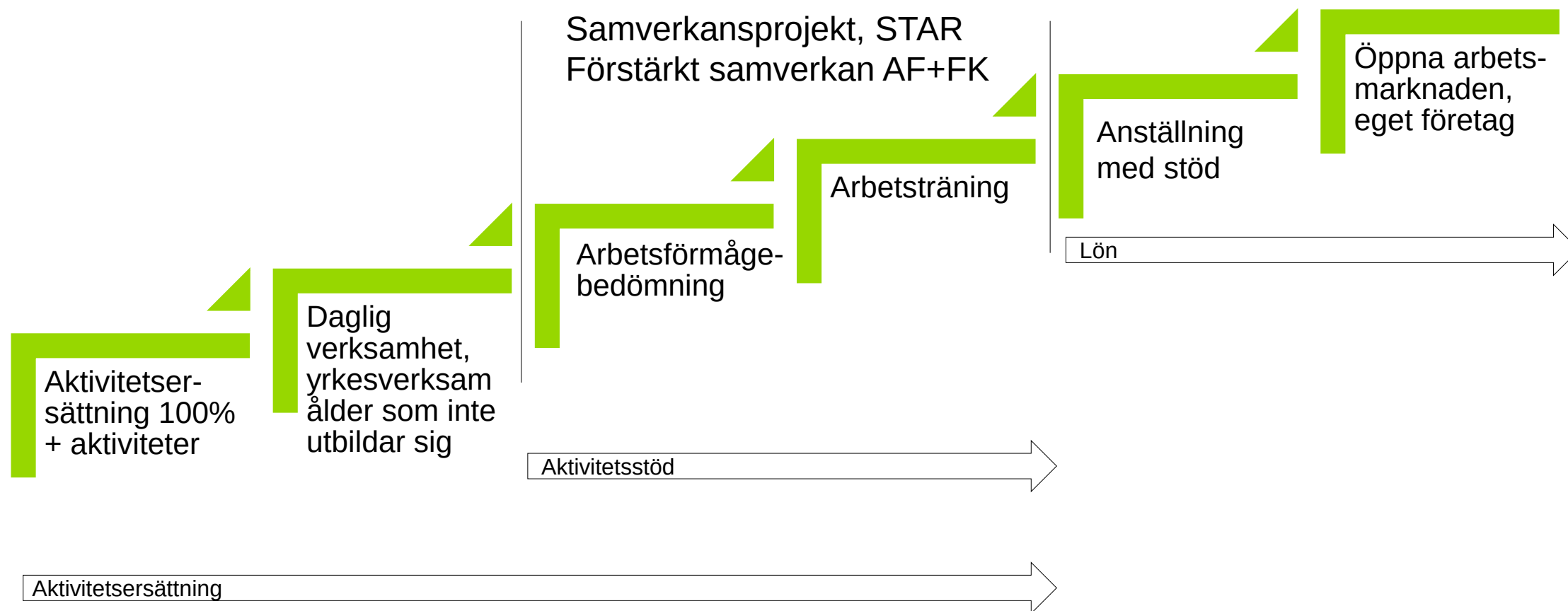
Många autister har svårt att reglera sina känslor, och vill man hjälpa och stötta en autistisk person som söker hjälp behöver man ta ansvar för att hjälpa till med känsloregleringen. Annars kan personen rusa ut eller hindras från nödvändig vård eller avsedd hjälp.

ENERGI

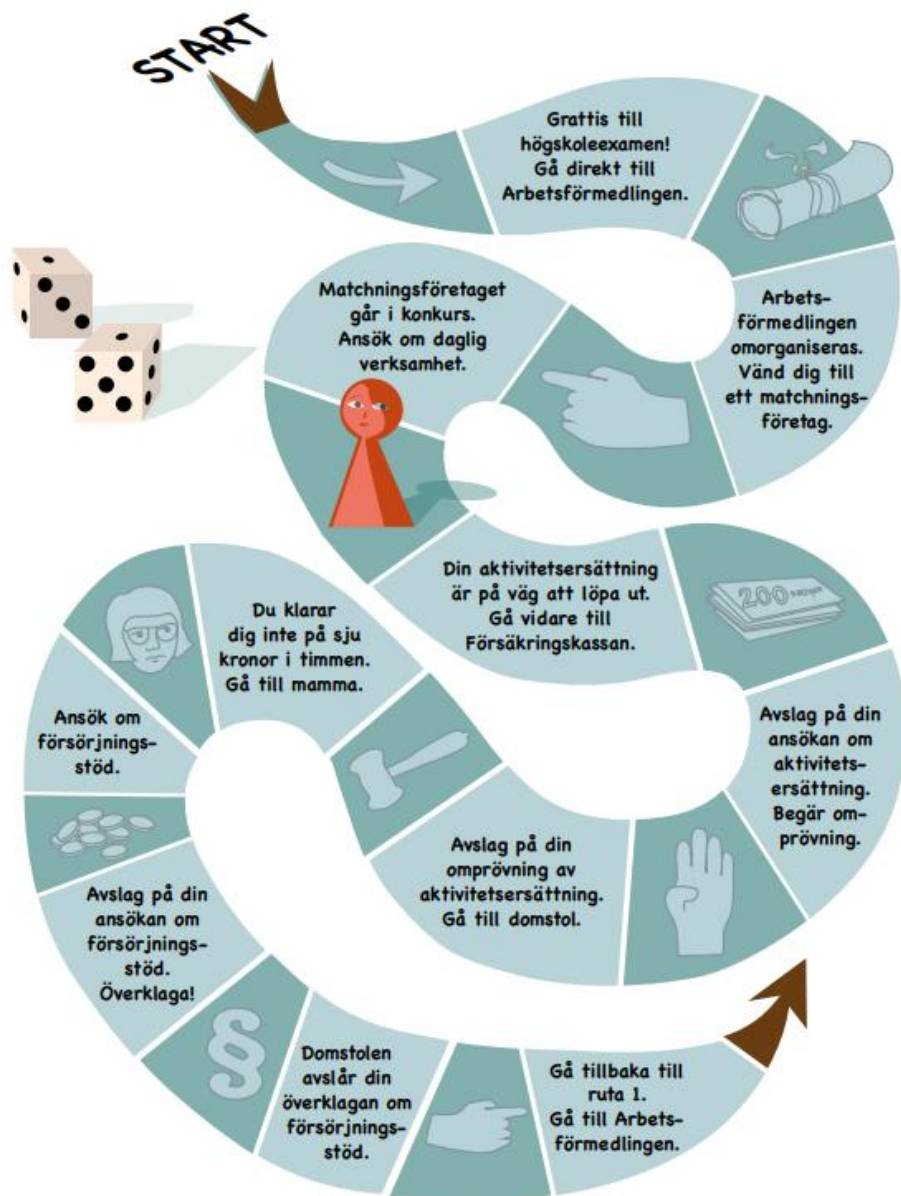
VAD SKA JAG GÖRA MED
DET JAG ÄR BÄRA PÅ?

Kravnivå och insatser i förhållande till arbete

Simon (ARP): För att fortsätta gå på aktivitetsstöd och arbeta lika mycket som alla andra och inte märka att jag kommer närmare att få nåt jobb, tycker jag inte ger mig en anledning att vara fortsatt intresserad/.../ jag befinner mig inte närmare arbetsmarknaden idag än vad jag gjorde innan jag började ARP.

Citat från "Ett meningsfullt liv med arbete?"
av Faten Nouf, Umeå Universitet

Hur ser din försörjning ut i nuläget?

573 svar. Flera svarsalternativ är möjliga. Vuxna som är över 20 år

- Lön genom arbete: 157
- Studiemedel/studiebidrag: 50
- Sjukpenning/sjukersättning/aktivitetsersättning: 316
- Försörjningsstöd: 37
- Inga inkomster: 60

Är du ofrivilligt beroende av förälder/föräldrar eller annan anhörig som inte är din partner?

556 svar. Flera svarsalternativ möjliga.

- Ja, jag får ekonomisk hjälp: 246
- Ja, vid myndighetskontakter: 184
- Ja, jag får hjälp i min vardag, t ex med hushållssysslor: 202
- Nej, jag klarar mig utan praktiskt eller ekonomiskt stöd från förälder eller anhörig: 218

Hur nöjd är du i nuläget med din livssituation överlag när det gäller sysselsättning, försörjning och bostadssituation?

573 svar.

- Mycket nöjd: 5 procent
- Nöjd: 19 procent
- Så där. Varken nöjd eller missnöjd: 29 procent
- Missnöjd: 29 procent
- Mycket Missnöjd: 19 procent

Från: Förlorade år. Rapport från byråkratins väntrum. 2021
Gjord av Autism Sverige

FORSKARE OCH DISTRIKTSKÖTERSKA. (AUTISMDIAGNOS) SJUKSKRIVNINGAR OCH FÖRSTÅELSE AV KVINNOR MED AUTISM.

- AUTISM I relation till arbetslivet
- NPF i arbetslivet projekt
- Berättar om detaljseendet och svårigheterna att se helheten.
- Att måsta tänka på ex hur man ska ha mimiken när man ska tala.
- Flexibilitet o bredd svårt i arb (ex oförutsägbara händelser, telefon, kund/patient osv)
- Heterogen grupp ! (en NPF hjärna I stället för olika diagnoser?)
- Högfungerande autister? Intressen kan leda till utbildning.
- Exceptionella förmågor kan bli en styrka. Stress försvagar styrkan.
- Att anpassa och symtomlindra, även ta hjälp av anhöriga för att förstå och att på allvar.

Vilka arbeten passar bäst??

INDIVIDUELLT, EJ GENERELLT.

- Det som man är intresserad av!*
- Där man har nytta av ex detaljseende
- Där det finns TYDLIGHET, STRUKTUR OCH FÖRUTSÄGBARHET
- Där man kan anpassa, avgränsa. Ex minska störande omgivning (stimuli) el överkrav (både uppgifter o socialt)
- Där man kan få återhämta sig vb
- Där man är trygg...balans

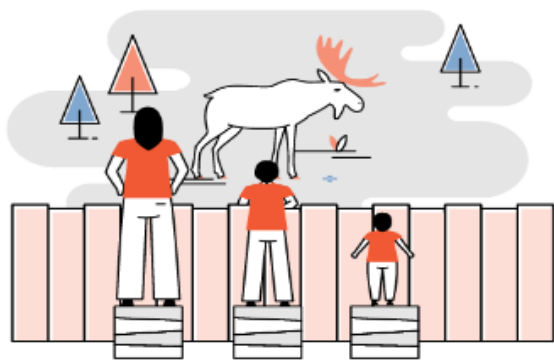
- *Någon har sagt att man kan gå hur långt som helst. Ja, med rätt förutsättningar och anpassningar och hänsyn, som för oss alla.

Men man har kvar sitt sätt att fungera.

- Ex ur verkligheten , professor, transkriptor, IT branschen, lab, "mönsterbransch". Konst, musik. Matematik. Forskare . Specialist.
- "... hittar sitt egna rum" ÖP 1.3.-25 "Eget rum"

Varför anpassa? Hur?

Vad är skillnaden på att behandla lika och behandla likvärdigt?

Ur lagen för en icke jurist

- Enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) (AML) och Arbetsmiljöverkets föreskrift AFS 2001:1 ska alla arbetsgivare arbeta förebyggande för att arbetstagare inte ska bli sjuka eller skadas i sitt arbete.
- Trots att en arbetsgivare uppfyller detta ansvar och följer de aktuella reglerna för arbetsmiljöarbetet, sker det att arbetstagare blir sjuka eller råkar ut för olyckor, på eller utanför arbetet. Sjuka eller skadade medarbetare kan få en nedsatt förmåga att utföra sina arbetsuppgifter.
- I dessa situationer har arbetsgivaren ett ansvar att anpassa arbetet och stödja den anställda för att denne ska kunna vara kvar eller komma tillbaka i sitt vanliga arbete.
- Enligt 3 kap. 3 § 2 st. AML skall arbetsgivaren genom att anpassa arbetsförhållanden eller vidta annan lämplig åtgärd ta hänsyn till arbetstagarens särskilda förutsättningar för arbetet
- -----> Detta ansvar gäller redan vid planeringsstadiet av arbetsmiljön då det måste beaktas att människor är olika. Tanken med detta ansvar är dock inte att alla arbetsuppgifter ska anpassas till varje enskild människa. Syftet med lagen är att inga onödiga hinder ska uppstå när det gäller att sysselsätta människor med olika former av arbetshandikapp. (!)

Hur kommunicerar man med en person som har autism?

Åtta tips vid bemötande:

- När det är möjligt, ge information i förväg.
- Beskriv vem du är och vad du gör.
- Använd konkret tydlig kommunikation.
- Förvänta dig inte en typisk social kontakt.
- Fråga specifikt efter vad du behöver veta.
- Använd skriftligt stöd eller bildstöd.
- Avsätt extra tid.
- Ta alltid individuell hänsyn. Paus? Sammanfatta (skriftligt med hem).

De tydliggörande frågorna

- Varför?
- Vad?
- Var?
- Med vem?
- När?
- Hur? (hur mycket och hur länge)
- Vad händer efteråt?

NYCKELFRÅGOR

1. VARFÖR SKA JAG GÖRA DET?
2. VAD SKA JAG GÖRA?
3. VAR SKA JAG VARA?
4. MED VEM SKA JAG VARA?
5. NÄR SKA JAG GÖRA DET?
6. HUR SKA JAG GÖRA DET?
7. HUR LÄNGE SKA JAG GÖRA DET?
8. HUR MYCKET SKA JAG GÖRA?
9. VAD SKA JAG GÖRA SEDAN?

Stöd vid möten

– Till personal på Arbetsförmedlingen

Jag har kryssat för det som är viktigt för mig på grund av min funktionsnedsättning.

- ☐ 1. Arbetsgivaren och arbetskamraterna ska få information om autism.
- ☐ 2. Tydliga skyltar och gärna foton på personalen utanför deras rum.
- ☐ 3. Möten i lugn och ostörd miljö.
- ☐ 4. Inga surrande fläktar, störande ljud eller flimrande starka lysrör.
- ☐ 5. Att ha en stödperson på möten, som förklarar för mig vad som händer och berättar för andra om vilket stöd jag kan behöva.
- ☐ 6. Information i god tid om vad som ska hända. Det är jobbigt för mig om det händer något oväntat.
- ☐ 7. Jag vill ha både muntlig och skriftlig information.
- ☐ 8. Jag vill inte småprata.

Exempel från:

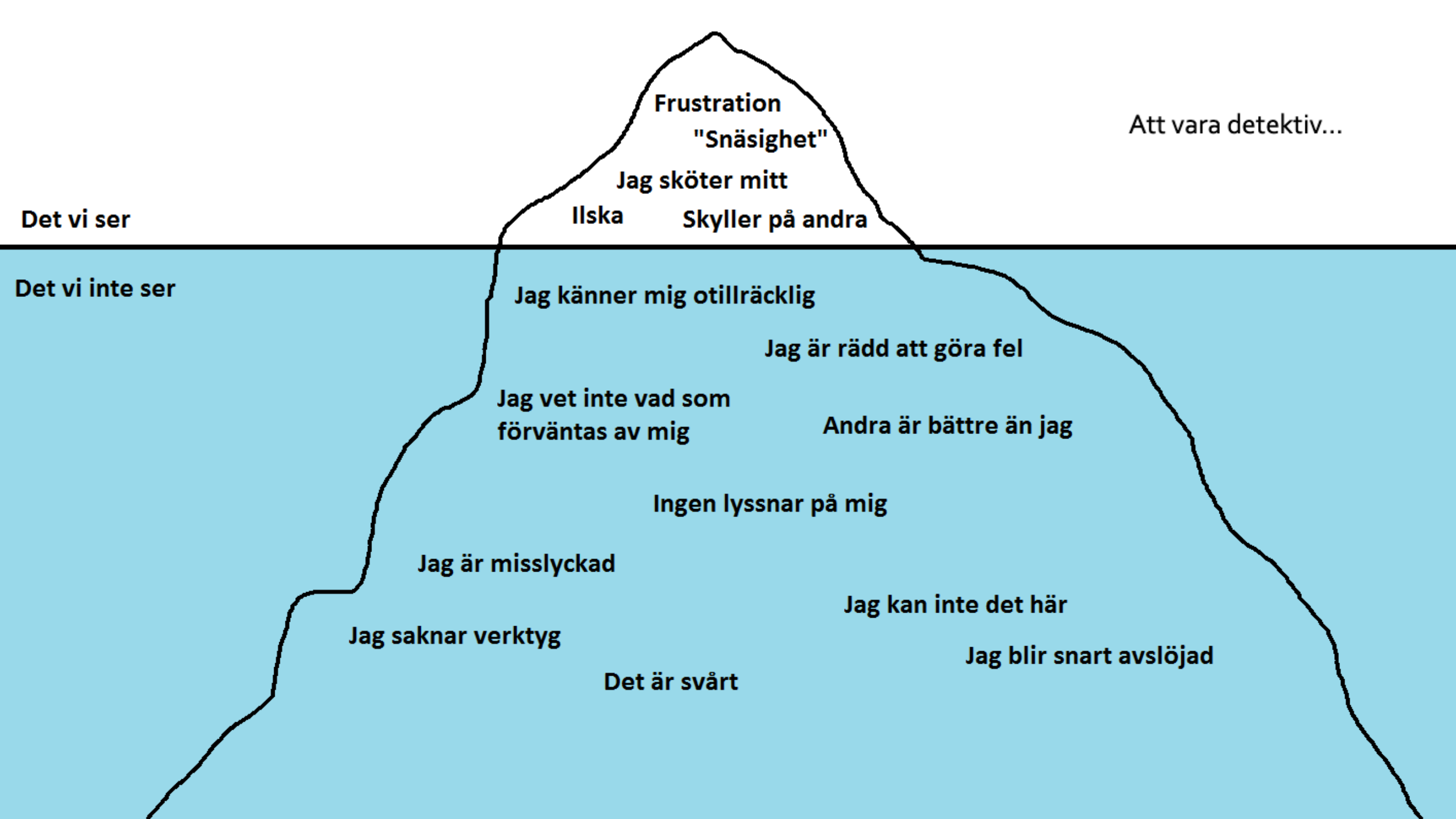
<https://www.autism.se/stod-och-rattigheter/stod-i-vardagen/tips-i-vardagen/stod-vid-moten/>

Stöd vid möten

– Till kollegor på min arbetsplats

Jag har kryssat för det som är viktigt för mig på grund av min funktionsnedsättning.

- ☐ 1. De jag arbetar med ska få information om autism.
- ☐ 2. Inga surrande fläktar, störande ljud eller flimrande starka lysrör.
- ☐ 3. Att ha en arbetskamrat som stödperson som förklarar hur det går till på arbetsplatsen, uppmuntrar mig att vara med på fikapauserna, visar var man kan sitta i fikarummet och vad man kan prata om på fikaraster. Den personen ska också vara med på möten och förklara vad som händer.
- ☐ 4. Information i god tid om vad som ska hända. Det är jobbigt för mig om det händer något oväntat.
- ☐ 5. Det är svårt för mig att småprata men jag vill ändå vara delaktig i arbetsgemenskapen.

Rekommendation arbetsgivare

De tidigare nämnda 8 frågorna!

Minska tvingande sociala interaktioner (f a bibehålla ork, men energi/mat behöver man)

Få veta planer i tid. Undvik öka uppgifter el kräva flexibilitet t.ex nya personer el miljöer.

Minska distraktioner !(eget rum?), struktur + miljön = förutsägbar

Göra en sak i taget

Kunna ta i egen takt utan att bli påskyndad

Återhämtning planerad och tillåten

Kan bli fråga om deltid, ev sjukskrivning el annan form av åtgärd

Avgörande kan vara att kunna ta sig till jobbet (hur), svårt i rusningstid och svårt med trängsel. Arbetstidsanpassning.

Vb visuellt stöd, skriftlig och muntlig instruktion, repetition vb

Kontrollera att man förstått/ minns, följ upp! Justera vid behov.

Undvika överstimulans och att ha en strukturerad miljö .

Bilder? Sammanfattning! Repetition?

"Att behålla tilliten till sig själv och omvärlden"

Allas ansvar

- Det är inte bara den vi möter som ska utvecklas och uppfylla krav.
 - Alla vi behöver mer kunskap, omvandla denna till kompetens, integrera kunskap för att möten ska fungera och bli hjälpsamma.
-

- För att förstå personer med annorlunda fungerande hjärna som i dessa fall, kan vi även behöva mer förståelse av vissa speciella ord*, för att bedöma intyg, inför beslut, planering och coachning vidare.(jfr psykologutlåtande)
- Stora vardagliga konsekvenser i vardagen att processa, att se detaljer eller helhet, förstå; habiliteras eller rehabiliteras.
- Kan behöva ges mer tid, mer tydlighet, mer förutsägbarhet, en fungerande struktur och återkommande uppföljande stöd.

Att kunna få brinna, få stöd , coachning.
Att det inte skaver el sliter sönder. Ha fortsatt tillit?

Neurotypiker (NT)

Vilka är det? De som inte har autism.

Några märkliga saker som neurotypiker gör:

- **Neurotypiker pratar även om de inte har någonting att säga.** Det verkar inte spela särskilt stor roll för dem vad man pratar om. Det viktiga verkar vara att de har kontakt med andra.
- **Neurotypiker tycker om beröring, trängsel och sorl.** Ska du rekommendera ett lunchställe för en neurotypiker? Välj då ett med mycket folk och hög ljudnivå. Då kan neurotypikern känna sig trygg med att det kommer att vara uppskattat bland andra neurotypiker och dessutom riskerar de inte att utsättas för tystnad som de ofta kan uppleva som obekvämt.
- **Neurotypiker säger en sak men menar en annan.** Ibland kan neurotypikern säga att någonting är fint eller smakar gott, fast de egentligen inte tycker det. De kan också säga att de "aldrig mer" ska göra en sak och sedan göra just den saken vid återkommande tillfällen.

Neurotypiker forts

- **Neurotypiker blir uttråkade av fasta rutiner**
- **Neurotypiker tycker det är viktigt att man ser dem i ögonen när man pratar med dem, men samtidigt vill de inte att man "stirrar" på dem.**
I vissa sammanhang beskylls man för att inte se neurotypikern i ögonen, något de kan ta illa vid sig av. Samtidigt finns alltid risken att du får reaktionen "Vad glör du på?" om du anstränger dig för att möta den andres blick.
- Källa Specialnest/Vanliga människor

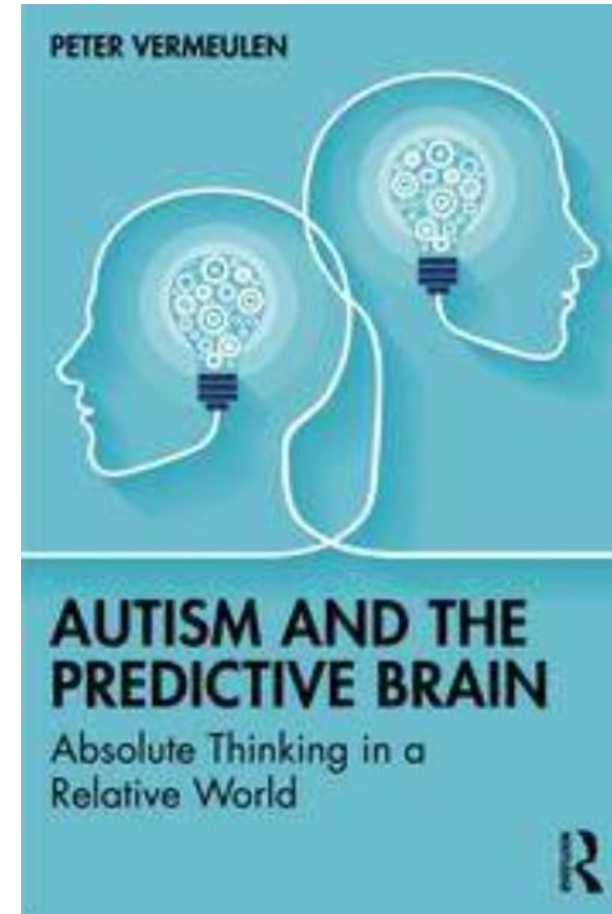
Neurodiversitet, mångfald

- Neurotypiker behöver förstå att de är neurotypiker, och att de behöver anpassa sig? Bygga annats samhälle , annan typ av arbetsplatser?
- Neurodiversitet. Mångfald. Hjärnor fungerar olika. Skillnaden är att den fungerar olika bra på olika uppgifter. Man kanske jobbar på ett sätt som är mot sitt sätt att fungera, svårt nå till ett sätt som gör att man fungerar bra. Samhället är uppbyggt att stödja neurotypiskt.
- --->Kanske skulle alla få stöd utifrån sina behov om vi hade ett samhälle uppbyggt utifrån neurodiversitet. Just nu behöver autistisk hjärna stöd f a överleva i detta samhälle.

Peter Vermeulen

AUTISM AND THE PREDICTIVE BRAIN

- Autism is a disorder of prediction.
- The greater the role played by context in predicting human behaviour, the harder people with autism will find it to predict that behaviour accurately.
- People with autism are not slower. They are uncertain and want to check everything properly. And that takes time.
- People who are hyperreactive need possibility to control their environment.

Komplexiteten. Ohälsa skaver.

- Alltid ha individuellt bemötande och inte generalisera.
- Misslyckanden, kraven på flexibilitet och tolerans av stimuli (stress) skaver och sänker.
- Allt fler får flera diagnoser, de rymmer inte ens på blanketterna. ADHD, ADD, IF, Touretts, språkstörning, genetiska tillstånd eller olika somatiska komplikationer (medfödda eller förvärvade). Då blir utmaningarna, hindren, kraven för arbetsliv och vardag komplexa och stora. Genererar ohälsa. Blockeringar i djungeln av myndigheter och krav.
- Utmattnings, depression, ångest, tvång, psykisk ohälsa. Medicineringar.
- Se hela livscykel och livssituationen!! Olika för alla, tillkomst av fler diagnoser, livets belastning och förändringar i familj och social situation. Livet skaver.
- Vart hamnade självbild och självkänsla under tiden? Finns TILLIT? Finns tillit oss samverkande emellan?

Habilitering. Arbete. Försörjning. Livet. Rehabilitering.

- Att förstå autism är centralt för att på ett respektfullt sätt hitta lösningar på problem som personer med autism kan drabbas av.
- Olika hjärnfunktion, inte onormala.
- Handlar inte om lathet!
- Autism och annan diagnos
Många med autism har flera diagnoser. Runt 25 procent har även diagnosen intellektuell funktionsnedsättning (IF) och cirka 40 procent har autism i kombination med adhd. (?)
- Autism är paradoxal i sin natur; ibland kan gapet mellan vad man klarar av och vad man inte klarar av vara stort. Ex från regeringsnivå, universitetet och forskning.
- Möjliggörare i omgivningen. Kunskap. Samordning. Habilitering, arbetsterapeut m. fl.

Att arbeta med diagnos

Styrkor och svårigheter

Att hitta rätt yrke

Anpassningar i arbetet

Stöd i arbetslivet

Medicinska kontroller

NPF i arbetslivet

Hur är det att jobba och ha NPF? Det finns många funderingar när man ska börja arbeta och har en NPF diagnos.

Finns det några olämpliga yrken? Ska jag berätta om min diagnos? Vad kan jag be om för anpassningar? Vilka stöd och hjälpmedel finns det? Hur kan jag få hjälp att söka jobb? Finns det speciella regler jag behöver tänka på? Kan jag jobba med just det jag vill? Varför ska jag jobba?

<https://www.jobbafrisknnpf.se/>

Avhandlingens syfte:

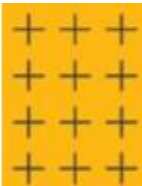
- 1) Att studera föreställningar om arbetstagskap bland målgruppen högfungerande individer med autism (HiA) och deras erfarenheter av arbetsrehabiliterande/förberedande verksamhetspraktiker.
- 2) Att analysera hur dessa erfarenheter reflekterar arbetsmarknads- och funktionshinderpolitiska målsättningar om ett samhällsinkluderande liv med meningsfullt arbete/sysselsättning.

Målet har varit att uppnå kunskap om befintliga välfärdsstatliga utmaningar i möjliggörandet av ett meningsfullt liv med arbete för HiA.

Kolla autisters egna förslag

LÄS OM SVAREN PÅ ERA FRÅGOR PÅ BL A AUTISM KOMPETENS, SKRIVET AV DE SOM HAR ERFARENHET I ARBETSLIVET

- Det finns många som tror att det går att använda rehabilitering för att stödja människor med en egen diagnos inom autismspektrum i arbetslivet. Det blir lätt fel då.
- Istället behöver man utveckla ex ett mentorprogram för habilitering på en arbetsplats. Att inkludera och skapa full möjlighet till delaktighet för människor med högfunktionell autism handlar till stor del om att låta nya förmågor växa fram eller att förstärka redan befintliga förmågor.
- Rehabilitering handlar om att återställa något som det var innan en skada eller liknande. Det gör man inte med autism.
- För att kunna stödja en person med autism i en verksamhet för att utveckla nya förmågor genom habilitering el rehailitering innebär behov av att skapa grund för ett personcentrerat och holistiskt förhållningssätt i ert ledarskap..

**Autism är inte ett systemfel,
det är ett annat operativsystem**

Filmer, podd mm om AST

- Upplev AST, film: I ett köpcentrum - med autism
- Upplev AST, film: Make it stop
- Sammanhang och detaljer (Central koherens) Film: <https://youtu.be/-ZFj6Azb8sA>
- Beyond Autism Awareness... To Acceptance And Appreciation! (World Autism Awareness Day 2021) Film: <https://youtu.be/haBENW96T5g>
- Podden Funka olika <https://www.habilitering.se/fakta-och-rad/podden-funka-olika/om-autism/>
- Lina Liman intervjuas i tv4 <https://youtu.be/7THhLCijnuE>
- Föreläsning "Konsten att fejka arabiska" av Lina Liman på urplay.se
- Avsnitt 9 Autism i arbetslivet med Åsa Hedlund - Podden Autism | Podcast on Spotify

Fler tips om bemötande till dig som möter personer med AST

- <https://www.autism.se/om-autism/for-dig-som-yrkesverksam/tryggsack-for-omgivningen/>
- "Autismhandboken - Strategier för ökad livskvalitet" av Katarina A. Sörngård
- Autismforum.se, bl.a. materialet Stöd vid möten <https://www.autismforum.se/stod-och-insatser/materialet-stod-vid-moten/>
- <https://www.specialnest.se/>

Tack för att ni lyssnade och för fortsatt samarbete!

Förslag, förbättringar, förändringar-diskussion

SAMVERKAN, KONTINUITET.

- Kontinuitet i verksamheterna?
- Större flexibilitet och möjlighet till deltidsarbeten.
- Lita på varandra i myndigheterna, vem kan förstå dem bäst, vem gör detta bäst - samverkan och träffa personen innan man göra viktiga planer och beslut
-,
- Undvika försämring gm onödiga åtgärder och belastningar som är orimliga.
- Kunskap på chefsnivå och genom hela organisationerna för att få förståelse, medel och utrymme för anpassningar och behov
- Var medvetna vilka viktiga personer/anhöriga som finns bakom och kan medverka vb

Utvärdering föreläsning 250312

